

Maestro Jules van Hessen

KLASSIEK VOOR EEN NIEUW PUBLIEK

Roddelen over componisten, mensen via verhelderende icoontjes door een muziekstuk heen loodsen of concertgangers ter plekke laten kiezen welke muziek ze willen horen – dirigent JULES VAN HESSEN schuwt weinig middelen om een nieuw publiek te werven voor klassieke concerten. Ook geeft hij managementtrainingen in het bedrijfsleven, waarbij hij managers met een baton voor een ensemble zet. “Een orkest is een geweldige spiegel.”

Tekst: MYRTHE MEESTER

Foto's: PIM GEERTS

Jules van Hessen is niet het traditionele, plechtstatige type dat ik me voorstel bij een dirigent. Zijn manier van praten is enthousiast en een beetje opgewonden, en jargon lijkt hij bewust te vermijden: liever grijpt hij naar voorbeelden uit het gewone leven om zijn vak toe te lichten, van paardrijden en pleziervliegen tot het managen van een bedrijf. Van Hessen is dan ook niet het type dirigent dat zich alleen bezighoudt met het uitvoeren van muziek op het hoogste niveau. “Ik denk dat ik meer met het publiek bezig ben: ik probeer mensen echt te helpen met de beleving van schoonheid.”

PAM-PAM-PAM-PAM

Om die reden heeft Van Hessen vijf jaar geleden het concept *Maestro Jules Onthult* gelanceerd. Daarbij werkt hij samen met diverse orkesten, van Het Gelders Orkest en het Residentie Orkest tot zijn eigen Maestro Jules Orkest en Philips Symfonie Orkest, waarvan hij chef-dirigent is. “Maestro Jules is bedoeld om een nieuw, jonger publiek te trekken. Voor de pauze geef ik een toegankelijke uitleg van een muziekstuk aan de hand van live muziekfragmenten, roddels over de componist en quizjes met de zaal, waarbij ik bijvoorbeeld de vraag stel: ‘Hoe vaak komt pam-pam-pam-pam voor in de *Vijfde* van Beethoven?’ Het antwoord is 561 keer. Niemand weet dat, je vindt het zelfs niet terug op internet. Maar pas als je erop let, ga je horen hoe vaak die bouwsteentjes terugkomen in Beethovens symfonie, ook op plekken waar je het helemaal niet verwacht.” Na de pauze wordt het muziekstuk in zijn geheel uitgevoerd. “Dat is voor mij echt heilig: de muziek ongewijzigd en in zijn geheel laten klinken.” Wel worden er tijdens het concert verhelderende icoontjes geprojecteerd, die de mensen herinneren aan de uitleg die ze voor de pauze hebben gekregen. Zo zijn er een mannelijk en een vrouwelijk symbooltje voor het krachtige mannelijke en het lyrische vrouwelijke thema, en een ‘werk in uitvoering’-icoontje (“zo’n verkeersbordje”) voor de doorwerking, waarin de thema’s door elkaar worden gegoooid. “Gaat de muziek over macht, dan projecteren we een icoontje van een vuist; bij een mars zie je een plaatje van marcherende benen. We reiken de mensen handvatten aan tijdens het luisteren, zodat ze weten waar ze op kunnen letten en waar ze zijn, in welk deel en welk thema.” Je zou het kunnen vergelijken met een audiotour in een museum, of de verhelderende tekstbordjes naast schilderijen. “Een icoontje verschijnt meestal bij een verandering in de muziek. Vaak hóór ik dan gewoon dat er bij mensen een lampje gaat branden en dat ze elkaar vastpakken, van: ‘Oh ja!’ Zo’n moment is voor mij goud waard.”

Jules van Hessen (1959) studeerde klarinet en orkest-directie aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Sinds 1987 is hij onder meer chef-dirigent van het Philips Symfonie Orkest en het Maestro Jules Orkest (opgericht als het Nederlands Theaterorkest). In de rol van Maestro Jules geeft hij voorafgaand aan klassieke concerten een toegankelijke, speelse uitleg, gericht op een nieuwe, jongere doelgroep. In 2017 werd Van Hessen tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau geslagen vanwege zijn inzet als ambassadeur van klassieke muziek en zijn cultureel ondernemerschap.

MUZIEK OP MAAT

In oktober lanceerde Van Hessen – in samenwerking met Het Gelders Orkest – een nieuw concept om de interactie met zijn publiek te vergroten: *Maestro Jules Presenteert*. Daarbij kregen de concertgangers fragmenten van verschillende muziekstukken te horen, en konden ze via hun smartphone stemmen op hun favorieten. Diezelfde avond werden de composities met de meeste stemmen uitgevoerd. De *Vijfde Hongaarse Dans* van Brahms won het van de ouverture van Mozarts *Le Nozze di Figaro*, en in de categorie begrafenismuziek moest het *Adagietto* uit de *Vijfde Symfonie* van Mahler wijken voor *Ases dood* uit de *Peer Gynt Suite* van Grieg.

Muziek op maat leveren is iets wat Van Hessen al langer doet. In de jaren tachtig richtte hij het Nederlands Theaterorkest op, tegenwoordig het Maestro Jules Orkest genaamd. “Wij waren het eerste commerciële orkest van Nederland. Aanvankelijk werden we met de nek aangekeken door de gevestigde orkesten: wij zouden ons prostitueren. Maar het is nog niet zo gemakkelijk om commercieel te zijn. Ook wij moeten kwaliteit leveren, en het is heel belangrijk om goed te luisteren naar de klant, om te onderzoeken wat iemand nu echt wil.” Vaak wordt het Maestro Jules Orkest ingehuurd door bedrijven die iets willen organiseren voor hun personeel of hun relaties. “Klassieke muziek heeft dat chique imago. Om die reden huurt een bedrijf bijvoorbeeld het Concertgebouw af. Maar vaak heeft het dan nog niet echt nagedacht over wat er nou eigenlijk moet gaan klinken. Wij gaan met zo’n opdrachtgever in gesprek en ontwikkelen bijvoorbeeld een avond in het teken van dans, met *Het Zwanenmeer* van Tsjaikovski, maar ook genres zoals tango en ballroom.” »

A man with dark hair and a mustache, wearing a dark blue suit jacket over a white shirt, is seated in a large, empty theater. He is holding a baton in his right hand and looking down at an open book or manuscript resting on his lap. His legs are crossed at the ankles, and he appears to be in a relaxed, perhaps even bored, posture. The theater seats are dark and arranged in rows that recede into the background, creating a sense of vastness and isolation.

“MENSEN MET EEN HEEL GEBREKKIGE MUZIKALITEIT BEHALEN SOMS WAANZINNIGE RESULTATEN DOOR HUN LEIDERSCHAP”

SCHOOLMEESTERGEDRAG

Het bedrijfsleven is een omgeving waar Van Hessen zich thuis voelt. “Ik geef ook weleens lezingen en managementtrainingen voor bedrijven. Daar ben ik min of meer toevallig ingerold. Ik hield een keer een verhaal over dirigeren in een uitgebreide vriendenkring. Daar was iemand van een managementbureau bij aanwezig, die na afloop zei: ‘Goh, je hebt het eigenlijk heel veel over leiderschap gehad. Zou je dat er eens uit kunnen halen en het voor mij op een open dag willen presenteren?’ Zo is het begonnen.” In iedere presentatie komt Van Hessen terug op een centrale vraag, die dirigenten en managers zichzelf steeds opnieuw zouden moeten stellen: “Welke actie of kwaliteit van mijzelf is er nodig om mijn team beter te laten presteren? Soms kan dat een goed getimede grap zijn, of het geven van precies het goede compliment. Schoolmeestergedrag probeer ik te vermijden: als ik voor een orkest sta, heeft de concertmeester veel meer verstand van streken dan ik, zoals

ook managers in bedrijven vaak leiding geven aan mensen met veel meer technische kennis dan zichzelf. Het gaat er niet zozeer om de mensen technisch te corrigeren, maar om ze op één lijn te krijgen en ze iets inspirerends mee te geven, waardoor het nét een beetje beter wordt.”

MANAGER MET BATON

Als onderdeel van zijn managementtrainingen zet Van Hessen de deelnemers weleens met een dirigeerstokje voor een muzikaal ensemble, “een beetje à la *Maestro*”. Maar waar het in het televisieprogramma vooral om de bewegingen gaat, let Van Hessen vooral op de manier waarop iemand communiceert en de houding die hij aanneemt. “Er zijn mensen met een heel gebrekkige muzikaliteit die waanzinnige resultaten behalen door hun leiderschap. Dat is wel een eyeopener. Sommigen raken totaal de weg kwijt in het patroontje dat ik ze heb geleerd, maar hebben wel een soort overtuigingskracht, charisma, om de boel aan de gang te krijgen. Aan de andere kant heb je de technocraten die zo uit het lood geslagen zijn als ze het patroontje niet kunnen vasthouden, dat ze helemaal dichtklappen en niet meer kunnen communiceren. En dan zijn er nog de mensen die gaan bluffen en grappen beginnen te maken, maar daar prikken de musici natuurlijk zo doorheen. Dirigeren bestaat voor negentig procent uit psychologie. Dat is de overeenkomst met het managerschap.” «